

РЕЦЕНЗІЯ

Мусієнко Оксани Станіславівни, кандидата мистецтвознавства, професора, члена-кореспондента НАМ України, професора кафедри кінознавства Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого на дисертацію Сидорчук Тетяни Анатоліївни «Жанрово-стильова специфіка музично-екранних форм ХХІ століття», подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 021 Аудіовізуальне мистецтво і виробництво, галузь знань 02 Культура і мистецтво.

1. Актуальність теми дослідження.

Взаємодія і взаємовпливи музики і кінематографа сягає в перші роки його існування. При чому музичний супровід «протофільмів» був покликаний до життя не лише суто естетичною необхідністю. Такий «симбіоз» пояснювався навіть суто фізіологічними потребами зменшити навантаження на зорові рецептори, переключивши його на слух глядача.

В подальшому синтез музики і кіно набирив все більш виразних форм. Важливими були спостереження як теоретиків, так і практиків «сьомого мистецтва», що визначали спорідненість кінематографічних і музичних ритмів, йшлося навіть про створення «синеграфічних симфоній» (Ж. Дюлак).

Прихід нових технологій, зокрема винайдення звукового кіно, знову змінює вектор взаємодії зображення і звуку на екрані. Приходить час домінування дієгезису, коли сам звук поєднується із зображенням його джерела на екрані, що інколи перетворювалось на своєрідний атракціон. Звідси і активне заперечення провідними кіномитцями відвертої ілюстративності, напружений пошук звукозорового контрапункту.

Принципові зміни поетики кіно всередині ХХ століття призводять до утвердження саундтреку як одного з найважливіших елементів екранного твору. Втім, принципово новий характер синтезу екранних і музичних форм приходить з новими технологіями, зокрема з появою телебачення, а деякі – з широким використанням «скрінема»-екрану. Тому процес взаємодії кінематографічних і музичних форм продовжує залишатися у фокусі уваги дослідників. Отже, аналіз,

запропонований в дисертації Сидорчук, що заснований на ґрунтовній теоретико-методологічній базі і розгляді значного корпусу емпіричного матеріалу, не втрачає своєї актуальності, акцентуючи важливість окреслення тенденцій розвитку музично-екранних форм ХХІ століття.

2. Наукова новизна результатів дисертації.

Наукова новизна одержаних результатів ґрунтується на введенні в науковий кругообіг нової дефініції для екранних форм з домінантною музичною складовою – музично-екранна форма. Простежено модифікації музично-екранних форм, проведено систематизацію та узагальнення їх характерних рис, створено систему класифікації, визначено також поняття відеоальбому.

Створюючи класифікацію музичного короткометражного фільму, особливу увагу зосереджено на цьому феномені в українському кіно. В цьому аспекті є цікавою гіпотеза про сприйняття новаторського кіноальманаху «Українські пісні на екрані» (1936) як зібрання «протовідеокліпів».

В загальну картину наукового пошуку, що його веде дисертант, логічно вписуються виокремлення кількох способів екранного існування дієгетичної музики, запропоновано розглядати метод «ліпсінгу» як один із способів побутування звуку в кадрі.

Суттєве доповнення і уточнення класифікації фільмів-альманахів теж є безперечним науковим достоїнством дисертаційної роботи.

Дисертант уточнює ряд таких важливих понять як «форма» і «формат», «кліп» та «музичне відео», що теж підвищує рівень наукової достовірності і дисертаційного тексту.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

В дисертації пропонується інноваційний підхід як для визначення і вивчення традиційних музично-екранних форм, так і тих, що перебувають в процесі становлення. Впровадження досліджених екранних творів в загальний мистецтвознавчий дискурс, розкриття жанрово-стильової специфіки музично-екранних форм, виокремлення їх структурних компонентів розкривають можливості їх використання в творчій практиці.

Як теоретичні положення дисертації, так її багатий емпіричний матеріал можуть бути використані при викладанні навчальних дисциплін «Музика в кіно».

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукова обґрунтованість основних положень і висновків дисертації має в своїй основі ґрунтовне опрацювання значного корпусу теоретичних джерел та емпіричних даних, чия достовірність послідовно доведена в тексті дисертації. Доведено самостійне виконання.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Обрана здобувачем методологія, що являє собою доречне поєднання теоретичних та емпіричних методів, що відповідають обраній науковій галузі, дала можливість виконати у повному обсязі поставлені наукові завдання. Зазначене демонструє, що Т. Сидорчук набула необхідних компетентностей, теоретичних знань та навичок, необхідних досліднику, і опанувала вміння оперування науковою методологією в повному обсязі.

6. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях.

Наукові результати дисертації демонструють значний особистий внесок автора та відображають вичерпність викладу. Основні положення й результати дисертаційної роботи підтверджені 26 одноосібними науковими публікаціями (чотири статті у фахових виданнях, затверджених Міністерством освіти і науки України за напрямом «мистецтвознавство» та включених до науково-метричних баз, одна стаття в зарубіжному періодичному фаховому виданні (Польща). Оприлюднення результатів в 21 публікації апробаційного характеру демонструють їх повноту викладу.

7. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу.

Структура дисертації обумовлена внутрішньою логікою її змісту: вступ, чотири розділи, висновки, список використаних джерел та додатки.

Така структурна побудова дає можливість простежити логіку авторської думки, її послідовність і системність. Висновки є результатом успішного розв'язання поставлених завдань.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Текст дисертації успішно пройшов перевірку щодо відсутності (наявності) академічного плагіату, порушень академічної доброчесності не виявлено, не встановлено фабрикації та фальсифікації даних, чи будь-яких інших порушень академічної доброчесності.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

1. В дисертації розгорнуті, ґрунтовні і доказові теоретичні дослідження. На наш погляд, варто було більш глибоко проаналізувати окремі зразки серіалів як музично-екранної форми.

2. Дисертантка широко користується постструктуралістською термінологією. На нашу думку, варто би до основного тексту додати розгорнуте тлумачення термінів (глосарій), що додасть більш адекватного сприйняття авторських меседжів.

3. Не досить доказовою виглядає спроба автора трактувати саундтрек у європейському кінематографі як явище суто авторського кіно, на противагу американському, що подається як масовий комерційний кінематограф.

10. Загальний висновок і оцінка дисертації.

Дисертація Сидорчук Тетяни Анатоліївни «Жанрово-стильова специфіка музично-екранних форм ХХІ століття» є самостійним, завершеним, таким, що відзначається неабиякою актуальністю, науковим дослідженням, виконаним на високому науковому рівні відповідно до вимог «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), а її авторка заслуговує на присудження ступеня

доктора філософії за спеціальністю 021 Аудіовізуальне мистецтво і виробництво, галузь знань 02 Культура і мистецтво.

Рецензент:

кандидат мистецтвознавства,
професор, член-кореспондент НАМ України,
професор кафедри кінознавства
Київського національного університету
театру, кіно і телебачення
імені І. К. Карпенка-Карого

О. С. Мусієнко

